RAPORT

NGA VIZITA MONITORUESE NË

Institucionin Publik Shtëpia e Fëmijëve "11 Tetori" - Shkup

ЗАЈАКНУВАЊЕ НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И УСЛУГИ ЗА ДЕЦАТА И РАНЛИВИТЕ ЛИЦА ВО РИЗИК ВО ЗАТВОРЕНИ ИНСТИТУЦИИ

RAPORT NGA VIZITA MONITORUESE NË INSTITUCIONIN PUBLIK SHTËPIA E FËMIJËVE "11 TETORI" - SHKUP

Botues:
Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut

Autore:
Tona Kareva Taleska dhe Aleksandra Trajanovska

Redaktore:
Violeta Tançeva-Zlateva

Dizajni grafik:
Hamid Arif

Numri i faqeve: 14

Shtypja: 15

Shkup, 2026

This publication was funded by the European Union. Its contents are the sole responsibility of the Helsinki Committee for Human Rights Skopje and do not necessarily reflect the views of the European Union.

Funded by the European Union

EU with YOU

HELSINKI COMMITTEE FOR HUMAN RIGHTS

PËRMBAJTJA

01	Hyrje	01
02	Gjetjet nga vizita monitoruese	03
	Informacione të përgjithshme	03
	Ushqyerja	03
	Mbështetje mentorimi dhe përgatitje për jetë të pavarur	04
	Arsimi dhe koha e lirë	04

Kontaktet dhe përdorimi i telefonave celularë 05

Kujdes shëndetësor dhe psikologjik 05

Veshje dhe aktivitete sezonale 06

Kapacitetet e kuadrove 06

03 Gjetjet nga vizita në njësitë e banimit 07

Njësi banore Karposh 07

Njësi banore Kapishtec 08

Njësi banore Kozle 10

04 REKOMANDIME 12

Hyrje

Ky raport u përgatit në kuadër të projektit "Forcimi i të drejtave të njeriut dhe shërbimeve për fëmijët dhe personat vulnerabël në rrezik në institucione të mbyllura". Objektivi kryesor i projektit është të kontribuojë në përmirësimin e shërbimeve për grupet e synuara përmes një qasjeje të bazuar në të drejtat e njeriut. Objektivat specifike synojnë përmirësimin e kushteve dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut, forcimin e kapaciteteve të stafit dhe inkurajimin e bashkëpunimit midis aktivistëve lokalë, institucioneve dhe komunitetit.

Si pjesë e aktiviteteve të monitorimit dhe vizitave, u krye një vizitë në Institucionin Publik për Kujdesin e Fëmijëve pa Prindër dhe Kujdes Prindëror "11 Oktomvri" - Shkup, me fokus të veçantë në njësitë e banimit Karposh, Kapishtec dhe Kozle. Vizitat u kryen më 26.02.2026 dhe 27.02.2026.

Monitorimi u krye nga një ekip përfaqësuesish të Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut, të cilët fituan njohuri të drejtpërdrejta mbi kushtet e jetesës së fëmijëve, organizimin e funksionimit të përditshëm të njësive të banimit, marrëdhënien midis fëmijëve dhe punonjësve, si dhe aksesin në arsim, kujdes shëndetësor, mbështetje psikologjike dhe aktivitete jashtëshkollore. Gjatë vizitës, u zhvilluan diskutime me fëmijët e vendosur në njësitë e banimit, me edukatorët, kujdestarët dhe stafin tjetër profesional, me qëllim që të krijohej një pamje realiste dhe gjithëpërfshirëse e funksionimit të sistemit të kujdesit dhe sfidave të përditshme me të cilat përballen si fëmijët ashtu edhe punonjësit.

Vizita u krye bazuar në një metodologji të përgatitur paraprakisht, dhe qëllimi i monitorimit ishte të përcaktohej niveli i sigurimit të kushteve të përshtatshme të jetesës, mbrojtjes dhe zhvillimit të fëmijëve, si dhe të identifikoheshin dobësitë sistemike dhe nevojat për përmirësimin e cilësisë së kujdesit. Vëmendje e veçantë iu kushtua kushteve materiale, ushqyerjes, mbështetjes shëndetësore dhe psikologjike, respektimit të privatësisë, përgatitjes për jetë të pavarur, si dhe përfshirjes së fëmijëve në aktivitete që kontribuojnë në socializimin dhe zhvillimin e tyre personal. Bazuar në gjetjet e përcaktuara, u dhanë rekomandime që synojnë përmirësimin e kushteve në njësitë e banimit, forcimin e stafit profesional dhe ofrimin e mbështetjes më cilësore dhe më të qëndrueshme për fëmijët pa kujdes prindëror.

Gjetjet nga vizita monitoruese

INFORMACIONE TË PËRGJITHSHME

Fëmijët marrin para xhepi mujore, shuma e të cilave varet nga mosha e tyre. Deri në klasën e 5-të, fëmijët marrin 600 denarë, nga klasa e 5-të deri në të 9-tën marrin 1,000 denarë, dhe mbi klasën e 9-të marrin 2,000 denarë. Fëmijët më të mëdhenj theksuan se shuma e parave është shumë e vogël, ndërsa fëmijët më të vegjël treguan se fondet janë të mjaftueshme për ta. Në çdo njësi banimi ka rregulla shtëpiake që fëmijët janë të detyruar t'i respektojnë. Një higjieniste vjen për të ruajtur higjienën, por vetë fëmijët marrin pjesë aktive në mirëmbajtjen e hapësirës. Çdo ditë, një fëmijë është në detyrë dhe është i detyruar të ndihmojë me aktivitetet shtëpiake, siç është shtrimi i tryezës, larja e enëve, pastrimi dhe të ngjashme.

Ushqyerja

Çdo njësi banimi ka një kuzhinier i cili vjen çdo ditë pune në turnin e parë, si dhe një të shtunë dhe një të diel në muaj. Kuzhinierët përgatisin ushqimin sipas një menuje të caktuar, dhe institucioni e siguron ushqimin përmes prokurimit publik dhe e shpërndan atë në njësitë e banimit. Menuja përgatitet në përputhje me normat dhe standardet në fuqi për ushqyerjen në institucione, duke marrë parasysh ekuilibrin ushqyes, shumëllojshmërinë e vakteve dhe disponueshmërinë sezonale të ushqimit. Disa nga fëmijët u ankuan se ushqimi ishte monoton. Si një përvojë pozitive, ata theksuan shembullin kur morën kuponë për blerje në treg, gjë që u lejoi atyre të zgjidhnin vetë produktet.

Mbështetje mentorimi dhe përgatitje për jetë të pavarur

Çdo fëmijë ka mentorin e vet, pra një punonjës në njësinë e banimit i cili monitoron zhvillimin dhe përparimin e tyre. Pasi mbushin 18 vjeç dhe përfundojnë arsimin e mesëm, fëmijët marrin mbështetje financiare një herë nga shteti në shumën prej 3,000 eurosh. Ekziston një shembull pozitiv nga Komuna e Gjevgjelisë, ku një fëmije iu sigurua një apartament për të jetuar pasi u largua nga njësia e banimit me mbushjen e 18 vjeç.

Arsimi dhe koha e lirë

Fëmijët që tregojnë interes kanë mundësinë të ndjekin aktivitete shtesë, si kurse, aktivitete sportive, aktivitete të Kryqit të Kuq, si dhe punëtori të ndryshme të organizuara nga institucioni në bashkëpunim me organizata joqeveritare ose individualisht.

Punonjësit marrin pjesë në sesione edukative, dhe fëmijët kanë mundësinë të marrin pjesë në punëtori dhe aktivitete të ndryshme, si dhe të shoqërohen me fëmijë nga njësi të tjera banimi.

Kontaktet dhe përdorimi i telefonave celularë

Fëmijët kanë telefonat e tyre celularë, disa prej të cilëve janë siguruar përmes donacioneve, të cilat i përdorin në marrëveshje me punonjësit. Ata i lënë telefonat te punonjësit në orën 22:00 dhe i marrin përsëri në mëngjes. Fëmijët më të vegjël nuk kanë karta SIM në telefonat e tyre dhe i përdorin kryesisht për të luajtur lojëra.

Fëmijët që kanë të afërm me të cilët mbajnë kontakt kanë mundësinë t'i shohin ata.

Kujdes shëndetësor dhe psikologjik

Sa i përket kujdesit shëndetësor, fëmijët kanë një mjek familjar dhe janë të përjashtuar nga pagesa e bashkëpagesave. Megjithatë, disa nga fëmijët treguan se për ekzaminime të caktuara duhej të paguanin bashkëpagesa nga xhepi i tyre. Kur vizitojnë një mjek, ata shoqërohen nga një infermiere.

Mbështetja psikologjike ofrohet përmes një shoqate qytetare, por fëmijët vunë re se takimet me një psikolog mbahen në mënyrë të parregullt dhe shprehën dëshirën që ato të jenë më të shpeshta. Dokumentacioni mjekësor dhe ilaçet mbahen në zyrën e stafit dhe janë të kyçura.

Merren masa të vazhdueshme mbështetëse për fëmijët me ndjeshmëri të shtuar emocionale, duke përfshirë punë individuale me profesionistë, mbështetje të rregullt psikologjike dhe angazhim të ekspertëve të jashtëm. Këta janë fëmijë që shpesh kanë përjetuar humbje dhe përvoja traumatike, prandaj qasja është individuale, e vazhdueshme dhe afatgjatë.

Veshje dhe aktivitete sezonale

Institucioni organizon ekskursione verore dhe dimërore për fëmijët. Lidhur me veshmbathjen, fëmijët treguan se kanë veshmbathje të mjaftueshme dhe përveç kësaj marrin donacione nga donatorë të ndryshëm.

Kapacitetet e kuadrove

Punonjësit punojnë në tre turne – turni i parë, i dytë dhe i tretë, pas të cilave kanë dy ditë pushim, por janë në dispozicion 24 orë në ditë, 7 ditë në javë nëse është e nevojshme. Ata treguan se po përballen me mungesë stafi, veçanërisht të profesionistëve me arsim të lartë. Mungesa e profesionistëve me arsim të lartë është një sfidë që ka vazhduar prej kohësh dhe rrjedh nga kushtet ekzistuese sistemike. Institucioni po punon vazhdimisht për të përmirësuar strukturën e stafit brenda mundësive të disponueshme. Vetëm punonjësit me arsim të lartë mund të kryejnë rolin e mentorëve, ndërsa pjesa tjetër angazhohet si kujdestarë. Sipas tyre, qëllimi është të plotësohet sa më shumë boshllëku dhe të krijohen kushte që fëmijët të ndihen të lumtur dhe të pranuar.

Gjetjet nga vizita në njësitë e banimit

NJËSI BANORE KARPOSH

Njësia banore akomodon 5 fëmijë, 4 prej të cilëve janë vajza dhe 1 djalë. Katër vajzat janë të vendosura në një dhomë, e cila është e vogël për të katër, ndërsa djali është i vendosur në një dhomë të veçantë. Nga vajzat, dy janë në vitin e parë të arsimit të mesëm, dhe dy janë në vitin e katërt të arsimit të mesëm, ndërsa djali është nxënës në klasën e 5-të.

Njësia banore akomodon edhe dy motra. Dy nga vajzat kanë mbushur 18 vjeç dhe janë në vitin e fundit të arsimit të mesëm, pas të cilit po përgatiten të largohen nga institucioni.

Djali është dukshëm më i vogël se vajzat dhe tregon se do të donte të kishte një shok mashkull me të cilin mund të shoqërohej.

Kushtet materiale në njësinë banore janë të kënaqshme, dhe higjiena ishte në një nivel të mirë. Atmosfera në njësinë banore ishte pozitive, si dhe marrëdhënia midis fëmijëve. Fëmijët treguan se zakonisht e kalojnë kohën e lirë së bashku, duke luajtur lojëra të ndryshme, duke parë televizor e të ngjashme.

Sa i përket përfshirjes në aktivitete, njëra nga vajzat ka përfunduar një kurs për stilimin e thonjve, një vajzë tjetër është e përfshirë në mënyrë aktive në aktivitetet e Kryqit të Kuq, ndërsa djali ndjek aktivitete shahu dhe futbolli. Njëri nga fëmijët është gjithashtu i përfshirë në garat shkollore, dhe deri më tani ata kanë fituar vendin e parë dhe të dytë në matematikë dhe një garë shahu disa herë.

Fëmijët thonë se ndonjëherë debatojnë me njëri-tjetrin, por thonë se e duan njëri-tjetrin.

Disa nga fëmijët (më të rriturit) pinë duhan dhe cigare elektronike, dhe shumë rrallë pinë alkool kur dalin në qytet (sprizer, por edhe alkool të fortë si konjak ose vodka e prerë).

Një vajzë me prapambetje mendore viziton rregullisht një terapist të të folurit dhe psikiatër, dhe në një moment ajo u shtrua në Klinikën Psikiatrike, në Departamentin e Psikiatrisë së Fëmijëve dhe të Rinjve. Pas një ngjarjeje traumatike rreth një vit më parë, ajo gjithashtu manifestoi një çrregullim traumatik. Për të njëjtën vajzë, ata vunë re se ajo po takonte disa të panjohur pas shkollës dhe tani ajo nuk po shkon në shkollë personalisht, por po ndjek mësimet elektronikisht

NJËSI BANORE KAPISHTEC

Njësia banore akomodon 5 fëmijë, 3 prej të cilëve janë vajza dhe 2 djem (vëllezër). Nga tre vajzat, dy janë motra. Moshat e fëmijëve nuk janë të shpërndara në mënyrë të përshtatshme, ku vajza më e vogël është 11 vjeç dhe nuk ka një bashkëmoshatar me të cilin mund të shoqërohet, megjithëse shpreh dëshirën për ta bërë këtë.

Atmosfera në njësinë banore ishte negative dhe fëmijët treguan se rrallë kalojnë kohë së bashku dhe nuk shoqërohen me njëri-tjetrin. Marrëdhënia me disa nga punonjësit u përshkrua si e ngurtë, me fëmijët që vunë re se mësuesit shpesh u drejtohen atyre me një ton të ngritur dhe nuk u kushtojnë vëmendje të mjaftueshme, dhe ndodhte që dy punonjës të uleshin së bashku dhe të mos i shikonin fëmijët.

Fëmijët gjithashtu treguan se disa nga punonjësit pinë duhan në ambientet e njësisë banore. Në qendrën e kujdesit ditor, brenda kishte një erë të pakëndshme tymi. Përveç kësaj, ata deklaruan se mësuesit ndonjëherë hanë ushqimin e destinuar për ta dhe në përgjithësi e vlerësuan ushqimin si monoton dhe të pamjaftueshëm.

Disa nga fëmijët hanë ushqim të thatë ose blejnë vetë burek dhe ushqime të tjera. Ata thonë se shumicën e kohës ka vetëm një mollë në frut.

Disa nga fëmijët pinë edhe cigare, por jo në ambientet e shtëpisë.

Një nga fëmijët raportohet se mërzitet lehtë, godet murin, shan dhe thotë gjëra të pahijshme, thotë se do t'i presë kyçet e duarve, ngacmon disa nga fëmijët e tjerë, madje ka goditur fizikisht një fëmijë tjetër dhe e ka lënduar, dhe thonë gjithashtu se ai nuk merr terapinë që i ka përshkruar një psikiatër. Kur fëmijët grinden ose zihen, disa nga punonjësit e normalizojnë situatën dhe u thonë atyre se zihen sepse e duan njëri-tjetrin. I njëjti fëmijë është ndëshkuar dhe tani nuk mund të dalë vetëm në qytet. Ka ndodhur që djemtë të hyjnë në dhomën e vajzave pa trokitur në derë.

Njësia furnizohet me disa tableta, të tilla si paracetamol dhe vitamina, të cilat punonjësit i përdorin edhe për veten e tyre.

Mungojnë produkte sanitare, të tilla si peceta sanitare, të cilat vajzat i blejnë vetë.

Kushtet materiale në njësinë e banimit janë të këqija. Fëmijët vunë në dukje praninë e mykut dhe lagështisë, u ankuan se dhomat janë të ngushta, pa hapësirë të mjaftueshme, pa tavolina të mjaftueshme dhe një vend për të vendosur librat, as nuk ka kushte për të studiuar, dhe se shtretërit janë të vjetër. Ngrohja nuk është e mjaftueshme, dy kondicionerët në dhomën e ditës nuk funksionojnë dhe ngrohen me panele, të cilat nuk e ngrohin hapësirën mjaftueshëm. Fëmijët theksuan se ishte ftohtë në dhoma dhe se frynte një fllad nga dritaret.

Përveç kësaj, fëmijët shprehën pakënaqësi ndaj institucionit duke publikuar foto në rrjetet sociale, sepse jo të gjithë fëmijët pajtohen me këtë, edhe kur fytyrat e tyre janë të turbullta.

Ata gjithashtu treguan se nuk duan të përfaqësohen në shkollë si fëmijë nga institucioni “11 Tetori”, sepse disa nga bashkëmoshatarët e tyre i shikojnë me keqardhje, dhe thonë se ndihen të pasigurt sepse dikush mund të përfitojë nga kjo dhe t'i abuzojë. Lidhur me përdorimin e telefonave celularë, vajza më e vogël tregoi se nuk ka një dhe se nuk i lejohet ta përdorë.

Në kohën e tyre të lirë, disa nga fëmijët janë të përfshirë në aktivitete të ndryshme. Njëri nga fëmijët ushtron futboll, një fëmijë ndjek një klub fitnesi, ndërsa një nga fëmijët më të mëdhenj punon dhe vazhdon shkollimin e saj si studente me kohë të pjesshme.

NJËSI BANORE KOZLE

Njësia banore akomodon 5 fëmijë: një vajzë 14-vjeçare, një djalë 8-vjeçar që është në klasën e tretë, një djalë 13-vjeçar, një vajzë 13-vjeçare dhe një vajzë 18-vjeçare. Vajza 18-vjeçare është aktualisht në vitin e tretë të shkollës së mesme dhe synon të regjistrohet në vitin e katërt në mënyrë që të mund të qëndrojë në institucion edhe për një vit. Tre nga fëmijët janë vëllezër e motra.

Fëmijët janë të kënaqur me akomodimin në njësinë banore. Ngrohja është qendrore, ka ajër të kondicionuar për ditët e nxehta dhe atyre u pëlqen veçanërisht vendndodhja - ka një park përpara ndërtesës, shkolla fillore është afër dhe atyre gjithashtu u pëlqen fakti që Qendra Tregtare City është vetëm pak minuta larg.

Lidhur me përfshirjen në aktivitete, njëri nga fëmijët më parë ushtronte futboll, por hoqi dorë sepse nuk kishte mundësi që dikush ta çonte rregullisht në stërvitje. Sipas akuzave, trajneri nuk ishte i gatshëm ta merrte përsipër këtë përgjegjësi dhe punonjësit e institucionit nuk kanë kapacitet të mjaftueshëm për këtë. Një fëmijë tjetër praktikon aktivisht futbollin dy herë në javë.

Ata treguan se donacionet luajnë një rol të rëndësishëm dhe fëmijët janë veçanërisht të lumtur kur kanë mundësinë të blejnë gjëra vetë. Fëmijët gjithashtu shprehën dëshirën për të blerë në mënyrë të pavarur në treg më shpesh, sepse ndonjëherë e gjejnë ushqimin monoton.

Atmosfera në njësinë e banimit ishte pozitive. Fëmijët dukeshin të afërt me njëri-tjetrin dhe në marrëdhënie të mira. Higjiena ishte në një nivel të kënaqshëm. Njësia e banimit ka dy dhoma gjumi dhe hapësira është relativisht e ngushtë. Disa nga fëmijët flenë në dyshekë të vendosur në dysheme, gjë që është zgjedhje e tyre personale.

Rekomandime

Bazuar në intervistat e kryera, njohuritë e drejtpërdrejta dhe situatën faktike të përcaktuar, jepen rekomandimet e mëposhtme:

MBËSHTETJE MATERIALE DHE PARA XHEPI

- *Të shqyrtohet mundësia e rritjes së parave mujore të xhepit për fëmijët më të rritur, duke marrë parasysh se disa prej tyre tregojnë se shuma aktuale nuk i mbulon nevojat e tyre themelore dhe sociale.*

USHQYERJA DHE PAVARËSIA E FËMIJËVE

- *Të merren masa për të siguruar një larmi më të madhe në dietën e fëmijëve, në përputhje me standardet dhe nevojat ushqyese.*
- *Të shqyrtohet mundësia e lejimit herë pas here të blejnë ushqime në mënyrë të pavarur, me qëllim inkurajimin e autonomisë, përgjegjësisë dhe kënaqësisë së tyre.*

MBËSHTETJE PSIKOLOGJIKE

- *Të ofrohet mbështetje psikologjike e rregullt, e vazhdueshme dhe e strukturuar për fëmijët, duke marrë parasysh se aktualisht zbatohet në mënyrë të çrregullt dhe përmes organizatave të jashtme.*
- *Të përcaktohet një orar i qartë takimesh me një psikolog dhe monitorimi i gjendjes psikologjike të fëmijëve.*

KUSHTET MATERIALE NË NJËSITË E BANIMIT

- *Të merren masa urgjente për të përmirësuar kushtet në njësinë e banimit Kapishtec, veçanërisht në aspektin e pranisë së lagështisë dhe mykut, si dhe për të përmirësuar izolimin.*
- *Të sigurohet ngrohje dhe ftohje e përshtatshme dhe funksionale në të gjitha njësitë e banimit.*

PIRJA E DUHANIT NË ZONAT E MBYLLURA

- *Të sigurohet respektimi dhe zbatimi i vazhdueshëm i ndalimit të pirjes së duhanit në zonat e mbyllura në të gjitha njësitë e banimit, me qëllim mbrojtjen e shëndetit të fëmijëve.*

SHPËRNDARJA SIPAS MOSHËS DHE SOCIALIZIMI

- *Të shqyrtohet mundësia e një shpërndarjeje më të përshtatshme të fëmijëve sipas moshës në njësitë e banimit, me qëllim mundësimin e ndërveprimit me bashkëmoshatarët, socializimit më të mirë dhe zvogëlimit të izolimit midis fëmijëve më të vegjël.*

FORCIMI I STAFIT

- *Të merren masa për të forcuar kapacitetet e stafit të institucionit, duke punësuar staf shtesë profesional, veçanërisht persona me arsim të lartë, të cilët mund të kryejnë rolin e mentorëve.*
- *Të përmirësohet vazhdimësia dhe disponueshmëria e profileve profesionale (psikolog, mësues i arsimit special, punonjës social).*

AKTIVITETE JASHTËSHKOLLORE DHE SPORTIVE

- *Të mundësohet rritja e mbështetjes për pjesëmarrjen e fëmijëve në aktivitete sportive, kulturore dhe aktivitete të tjera jashtëshkollore.*
- *Të ofrohet mbështetje logjistike (transport, koordinim me klubet dhe trajnerët) me qëllim përfshirjen e vazhdueshme të fëmijëve në sporte dhe aktivitete të tjera jashtëshkollore.*

PRIVATËSIA DHE MBROJTJA DIXHITALE

- *Të respektohet e drejta e privatësisë së fëmijëve, veçanërisht gjatë publikimit të fotove në rrjetet sociale.*
- *Të sigurohet pëlqimi i qartë dhe i informuar nga fëmijët para çdo publikimi, si dhe të vendosen rregulla të brendshme për mbrojtjen dixhitale.*

INTEGRIMI DHE AKTIVITETET SOCIALE

- *Të vazhdohet organizimi i aktiviteteve edukative, punëtorive dhe takimeve të përbashkëta midis fëmijëve nga njësi të ndryshme banimi, me qëllim forcimin e integrimit social, aftësive të komunikimit dhe zhvillimit personal.*

PËRMIRËSIMI I MBËSHTETJES SHKOLLORE

- *Forcimi i bashkëpunimit me institucionet arsimore për të ofruar mbështetje edukative të individualizuar, veçanërisht për fëmijët me vështirësi në të mësuar ose vështirësi emocionale.*